dr hab. Jan Cieciuch, prof. UKSW

Instytut Psychologii

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Recenzja

dorobku dr Katarzyny Skrzypińskiej w postępowaniu habilitacyjnym

oraz **ocena**,

czy osiągnięcia naukowe dr Katarzyny Skrzypińskiej spełniają kryteria

określone w art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dn. 14 marca 2003 r.

1. Informacje wstępne o Habilitantce i przedłożonym materiale do oceny 2

2. Recenzja osiągnięcia naukowego 4
o którym mówi art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dn. 14 marca 2003 r.

3. Zestawienie i recenzja pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych 20
według *Rozporządzenia MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* z dn. 1 września 2011 r.

4. Zestawienie i recenzja działalności dydaktycznej i pozostałej 23
według *Rozporządzenia MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* z dn. 1 września 2011 r.

5. Ocena i konkluzja 26

1. INFORMACJE WSTĘPNE O HABILITANTCE I PRZEDŁOŻONYM MATERIALE DO OCENY

Habilitantka

Dr Katarzyna Skrzypińska uzyskała tytuł magistra psychologii w 1994 r. w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, a stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii w 1999 r. również w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. W tymże Instytucie pracuje od 1999 r. – początkowo jako asystent, a od 2000 r. jako adiunkt w Zakładzie Psychologii Osobowości i Różnic Indywidualnych, a następnie w Zakładzie Badań nad Rodziną i Jakością Życia.

Materiał przedłożony do oceny

Formułując niniejszą recenzję i ocenę oparłem się na:

(1) materiałach przekazanych przez Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. W szczególności były to: (1.1) *Wykaz opublikowanych prac naukowych lub twórczych prac zawodowych oraz informacja o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki* Habilitantki; (1.2) *Autoreferat* Habilitantki; (1.3) Zestaw ośmiu artykułów, wskazanych jako osiągnięcie, o którym mowa w art. 16 *Ustawy*; (1.4) Zestaw publikacji lub ich kopii, składających się na pozostałe osiągnięcia naukowe; (1.5) Bogaty zestaw materiałów dodatkowych potwierdzających wszystkie osiągnięcia Habilitantki.

(2) materiałach ogólnie dostępnych w internecie i bibliotekach.

Przesłany materiał jest bardzo bogaty i bardzo dobrze przygotowany. Duża aktywność dr Katarzyny Skrzypińskiej została dobrze udokumentowana, a zestaw dokumentów został przygotowany w bardzo uporządkowany sposób.

Osiągnięcie

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mówi art. 16 par. 2 *Ustawy*, dr Katarzyna Skrzypińska przedstawiła cykl ośmiu publikacji powiązanych tematycznie pt. *Model Potrójnej Natury Duchowości (PND) w ujęciu psychologicznym*. W skład cyklu wchodzą następujące publikacje:

1) **Skrzypińska, K.** (2016). The boundaries of woman's spirituality in the Beliefs-Spirituality-Religiousness (B-S-R) Model. A third perspective: Beliefs as a cognitive basis. *Journal of Religion and Health*. DOI: 10.1007/s10943-016-0334-4

(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *JRH-2016*)

2. **Skrzypińska, K.** (2014). The threefold nature of spirituality (TNS) in the psychological cognitive framework. *Archive for the Psychology of Religion*, 36, 277-302.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *APR-2014*)

3. **Skrzypińska, K.**, Karasiewicz, K. (2013). Granice duchowości – perspektywa druga – Kwestionariusz sfery duchowej. *Roczniki Psychologiczne, 16*(3), 487-512.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *RP-2013*)

4. **Skrzypińska, K.** (2012). Granice duchowości – perspektywa pierwsza. *Roczniki Psychologiczne, 15*(1), 75-96.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *RP-2012*)

5. **Skrzypińska, K.** (2008). Dokąd zmierzam – duchowość jako wymiar osobowości. *Roczniki Psychologiczne, 11*(1), 39-57.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *RP-2008*)

6. **Skrzypińska, K.** (2008). Duchowe dążenia jako wyraz ekspresji dojrzałej osobowości. *Psychologia Rozwojowa, 13*(4), 9-20.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *PR-2008*)

7. Saucier, G., **Skrzypińska, K.** (2006). Spiritual but not religious? Evidence for two independent dispositions. *Journal of Personality, 74*(5), 1257-1292.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *JP-2006*)

8. **Skrzypińska, K.** (2004). Czy duchowość jest tożsama z religijnością? Nowe perspektywy badawcze. *Przegląd Religioznawczy, 4*, 13-25.
(- Dalej będę posługiwał się na określenie tego artykułu skrótem *PR-2004*)

3. RECENZJA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

o którym mówi art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dn. 14 marca 2003 r. (zwanej dalej *Ustawą*)

WSTĘPNA ANALIZA BIBLIOMETRYCZNA

Miejsce publikacji. Na cykl składa się osiem artykułów, co wydaje się wielkością wystarczającą. Artykuły zostały opublikowane w czasopismach z listy A (trzy artykuły) i B (pięć artykułów), co skłania do postawienia pytania, dlaczego osiągnięcie naukowe zostało zaprezentowane głównie na lokalnym, polskim forum, skoro tematyka jest uniwersalna. Dodatkowo jedynie artykuł JP-2006 został opublikowany w czasopiśmie z dużym *Impact Factor* (2,876), a pozostałe dwa w czasopismach z IF < 1 (w przypadku APR-2014 jest to 0,472; a w przypadku JRH-2016 jest to 0,977). Tematyka duchowości jest tematyką możliwą do publikacji na głównym psychologicznym forum, o czym świadczy artykuł JP-2006, dlatego nieco dziwi publikacja pozostałych tekstów w czasopismach o mniejszym wpływie.

Autorstwo. Większość artykułów jest jednoautorskich, co jest dzisiaj rzadkością i nie pozostawia żadnych wątpliwości, co do autorstwa modelu. Są też dwa artykuły dwuautorskie, przy czym w jednym z nich dr Katarzyna Skrzypińska jest pierwszym autorem (RP-2013), z wyraźnie dominującą rolą w powstaniu artykułu, a w drugim z nich – jest drugim autorem (JP-2006) z wyraźnie dominującą rolą pierwszego autora (Gerarda Sauciera).

Obecność osiągnięcia w literaturze. Artykuły dr Katarzyny Skrzypińskiej składające się na cykl (poza jednym: JP-2006) są cytowane raczej rzadko i w publikacjach raczej niszowych: indeks *h* w bazie Publish or Perish wynosi 9, ale w bazie Scopus tylko 2, przy czym przede wszystkim cytowany jest jeden artykuł (JP-2006).

Podsumowanie analizy bibliometrycznej. Mimo drobnych wątpliwości, można przyjąć, że:

(1) miejsce publikacji głównego osiągnięcia naukowego jest wystarczająco odpowiednie,

(2) wkład Habilitantki w powstanie cyklu jest bez wątpienia bardzo duży – dr Katarzyna Skrzypińska jest Autorką modelu i tekstów,

(3) wskaźniki obecności dorobku w literaturze (indeksy cytowań) są wprawdzie skromne, ale wstępnie zadowalające.

W takiej sytuacji można przejść do analizy treści tekstów i jakości osiągnięcia, co zostanie przedstawione poniżej.

ANALIZA JAKOŚCI OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

W zgłoszonej serii artykułów jest jeden artykuł bardzo dobry (JP-2006). Pozostałe artykuły oceniam od jakościowo słabych do bardzo słabych. Każdy z artykułów (oprócz JP-2006) wzbudza szereg wątpliwości teoretycznych lub metodologicznych. Wątpliwości te multiplikują się podczas oceny całego cyklu. Każdy pojedynczy artykuł usytuowany w ramach cyklu należy bowiem oceniać jako wycinek większej całości, w związku z czym możliwa jest pozytywna ocena pojedynczego elementu na tle raczej negatywnej całości lub też ocena negatywna jakiegoś elementu na tle raczej pozytywnej całości. W przypadku dorobku przedłożonego do oceny - każdy z artykułów osobno (oprócz JP-2006) oceniam krytycznie. Dodatkowo analiza całego zestawu tekstów wzmacnia negatywną ocenę zarówno poszczególnych artykułów, jak i całego modelu, zgłoszonego jako główne osiągnięcie.

Zajęcie się problematyką ważną i ciekawą, a zarazem trudną, związaną z wątpliwościami i kontrowersjami jest zwykle dobrym punktem wyjścia, rokującym na naukowy sukces. Podróż w kierunku rzeczywistych odkryć naukowych zawsze wiążę się z ryzykiem. Problematyka duchowości jest tematyką, do której stosuje się powyższa uwaga. Zatem za tę odwagę zmierzenia się z trudnymi zagadnieniami, niejako na wejściu, dorobek

Habilitantki wzbudza sprzyjające zainteresowanie i już na wstępie zwiększają się szanse oceny pozytywnej. Niestety wyniki analizy dorobku, który został zgłoszony jako osiągniecie habilitacyjne, prowadzą do rozczarowania i zmuszają do sformułowania ostatecznej oceny negatywnej.

I. WĄTPLIWOŚCI OGÓLNE DOTYCZĄCE PRZEDMIOTU BADAŃ I SPOSOBU MYŚLENIA

Systematyczna niejasność, co jest przedmiotem modelu i badań

Głównym przedmiotem zainteresowania w zgłoszonym cyklu habilitacyjnym jest duchowość. Niestety, status duchowości w tekstach Habilitantki nie jest jasny. W szczególności w tekstach przewijają się dwie, dość różne możliwości interpretacyjne. Pierwszą z nich jest uznanie duchowości jako odrębnego zjawiska czy obszaru zjawisk, którymi się psychologia dotychczasowa zajmowała mało lub wcale, natomiast drugą możliwością jest wpisanie w obszar duchowości szeregu zjawisk psycho-społecznych, już badanych w różnych nurtach psychologii. Dla przykładu w RP-2013 sugerowana jest pierwsza możliwość, a sfera duchowa wyróżniona jest obok fizycznej, psychicznej i społecznej, jako *czwarta (...) sfera człowieka* (s. 488), ale kilka stron dalej mówi się o duchowości jako *niedocenionej sferze psychicznej* (s. 491), a przecież kilka stron wcześniej sfera psychiczna miała być sferą inną, osobną w stosunku do sfery duchowej. Również w APR-2014 (s. 279) najpierw sugerowana jest osobność zjawisk duchowych, a następnie stwierdzenie, że religia i duchowość są *inherently social-psychological phenomena*. Z kolei w tekście PR-2008 (wprawdzie referując poglądy cudze, ale dając do zrozumienia zgodę z nimi) Autorka ukazuje duchowość jako zjawisko z natury spokrewnione ze sferą fizyczną, psychiczną i społeczną, a kilka zdań dalej uznaje ją jako *transcendentny wymiar w obrębie ludzkiego doświadczenia* (s. 10).

W przedłożonych tekstach nie ma świadomości, że to są dwa zupełnie różne stanowiska, wymagające innych sposobów dowodzenia i procedur badawczych. Jeśli zjawiska duchowe tworzą osobną klasę zjawisk (poza sferą fizyczną i psycho-społeczną) wówczas należałoby takie zjawiska wyraźnie wskazać oraz pokazać niemożność wyjaśnienia ich dotychczasowymi modelami teoretycznymi, które duchowości nie uwzględniają. Na tak zbudowanym fundamencie można byłoby dopiero postulować nowe modele, które by uwzględniały duchowość. Takie stanowisko było prezentowane m.in. przez Frankla, (o którym zresztą Habilitantka pisze), który wyróżniał sferę somatyczną, psychospołeczną i właśnie – duchową, jako zupełnie inną od dwóch pozostałych. Druga możliwość wymagałaby uzasadnienia, według jakiego kryterium zjawiska traktowane są jako usytuowane w sferze duchowej oraz co właściwie wnosi wybranie pewnych zjawisk z różnych obszarów życia, analizowanych w różnych nurtach psychologii i nadanie im jednej etykiety zawierającej pojęcie duchowości. Klimat tekstów Habilitantki sugeruje pierwszą możliwość, ale realizacja w zasadzie jest wyłącznie zgodna z drugą możliwością.

Habilitantka zalicza do obszaru duchowości bardzo różne zjawiska, w dodatku w różnych tekstach nie zawsze te same. Czasem formułuje swoje poglądy na ten temat, a czasem referuje cudze, ale w taki sposób, że sugeruje z nimi zgodę. W konsekwencji niezbyt wiadomo, co w zasadzie jest kryterium zaliczenia danego zjawiska do sfery duchowej. Pojawiają się zatem m.in. takie zjawiska jak efekt placebo, wyższe stany świadomości, twórczość, samoaktualizacja (ARP-2014), ale też poszukiwanie sensu życia czy moralność (tenże sam artykuł ARP-2014), a nawet *science* pod nagłówkiem *Spirituality as...* (na rysunku na s. 282 w ARP-2014). Z kolei w artykule RP-2012 wskazana jest świadomość, mądrość, światopogląd, a nawet uczucia, wrażliwość i poczucie estetyczne; a w artykule RP-2012 – dążenie do szczęścia i dobrostanu.

Teksty dr Katarzyny Skrzypińskiej zawierają tego rodzaju wyliczenia, ale niestety nie udzielają odpowiedzi na dwa fundamentalne pytania: 1) według jakiego kryterium dane zjawiska są zaliczane do sfery duchowej? oraz 2) jaka jest wartość heurystyczna czy teoretyczna wartość dodana takiej operacji. Poza powtarzanym stwierdzeniem, że są to zjawiska duchowe, nie wiadomo, co jest podstawą nadania im takiej etykiety.

Nieprawidłowy sposób uzasadniania i argumentowania

W wielu tekstach w zasadzie nie ma uzasadnień stawianych tez, a są co najwyżej pseudouzsadanienia wg schematu: (1) Stawiana jest teza A; (2) Kilka zdań opisu, czasem mniej lub bardziej odległych skojarzeń z treścią tezy A; (3) Zdanie wprowadzone środkami językowymi jako wniosek, które de facto nie jest żadnym wnioskiem, ale powtórzeniem tezy; (4) Traktowanie danej tezy w kolejnych akapitach (lub tekstach, z podaniem odnośnika) jako już dowiedzionej i oczywistej. Oto jeden z licznych przykładów (ARP-2014, s. 279): (1) Postawiona jest teza, że duchowość, jako atrybut człowieka, jest faktem; (2) Wymienione są zjawiska (np. efekt placebo czy twórczość) jako związane z duchowością, choć nie ma uzasadnienia, co te zjawiska łączy, na czym polega ten związek z duchowością, lub też na czym polega ich duchowość; (3) Formułowany jest wniosek, że te fakty podważają tezy, że duchowość nie istnieje i że jest tylko filozoficzną supozycją; (4) Podobne wywody pojawiają się w kolejnych akapitach w tym tekście (ARP-2014), a następnie - (np. na s. 280) teza o istnieniu duchowości zostaje uznana za dowiedzioną i traktuje się ją jako punkt wyjścia do uzasadniania kolejnych tez. Inny przykład: W RP-2008 na s. 41 przyjęto, że szukanie sensu odbywa się w sferze duchowej, a na s. 55 formułowany jest wniosek: *Z analizy prezentowanych w niniejszym artykule założeń teoretycznych i badań różnych autorów wynika, że pytanie „Dokąd zmierzam?" powstaje w naszej sferze duchowej.* To oczywiście nie

jest żaden wniosek, tylko przyjęte na początku założenie, które zostało powtórzone jako wniosek. Przykłady takich pseudouzasadnień można znaleźć w wielu tekstach składających się na cykl przedstawiony jako osiągnięcie habilitacyjne.

Często formułowane są również tezy lub interpretacje niezgodne ze standardową wiedzą psychologiczną, ale bez świadomości daleko posuniętej nieoczywistości i w konsekwencji – bez jakichkolwiek uzasadnień. Oto kilka przykładów: Podana jest bez uzasadnienia mocna teza, że *Personality could not be formed without cognitive stimuli* (ARP-2014, s. 284). Postawa opisana jest w ARP-2014 (s. 292), w taki sposób, że element poznawczy uznany jest za rdzeń postawy, element emocjonalno-motywacyjny za domenę osobowości, a element behawioralny jako efekt dwóch poprzednich komponentów. Standardowe, podręcznikowe ujęcia postaw inaczej opisują konstrukt postawy i jej składowe, w których to kontekście opis każdego elementu jest zaskakujący: Dlaczego element poznawczy uznany jest za rdzeń? Dlaczego tylko składnik emocjonalno-motywacyjny uznany jest za domenę osobowości? Dlaczego składnik behawioralny uznany jest za efekt dwóch pozostałych? Kolejnym przykładem może być rozumienie duchowości jako kombinacji trzech elementów ludzkiego funkcjonowania: *cognitive*, *individualistic*, *attitudinal*. Co w tym kontekście znaczy *individualistic*? Dlaczego zestawione jest *attitudinal* z *cognitive* jako elementy ludzkiego funkcjonowania, skoro wcześniej Autorka przekonywała, że *cognitive* jest elementem postawy (*attitude*)? Takie przykłady można znaleźć niemal w każdym tekście.

Taki brak uzasadnienia jest szczególnie dotkliwy w wielu miejscach opisu modelu, kluczowego dla zgłaszanego dorobku. Przykładem może być podział przekonań *beliefs* na religijne, duchowe i światopoglądowe (rys. 3 na s. 287 w ARP-2014), wraz z ich częściami wspólnymi. Wyróżnienie takich trzech typów przekonań i relacji między nimi jest jedną z wielu możliwości, być może sensowną, ale inne mogłyby być równie sensowne, a w pracy nie ma ani

uzasadnień ani implikacji, w szczególności takich implikacji, które by pozwoliły sformułować jakieś predykcje empiryczne.

Brak precyzji widoczny jest nie tylko na poziomie argumentacji, ale również używanych pojęć. Przykład: w PR-2008 Autorka określa stosowaną strategię jako indukcyjną. Polegać ma ona na przeglądzie innych koncepcji, a następnie sformułowaniu własnej. Takie podejście można nazwać indukcyjnym tylko na zasadach dość swobodnej metafory, która pozwala użyć niemal każde słowo w każdym kontekście, ale w tekstach naukowych pojęcia muszą być używane precyzyjnie.

Duchowość jest niejasnym pojęciem w literaturze – zgoda. Autorka proponuje uporządkowanie – świetnie! Niestety uporządkowanie nie jest żadnym uporządkowaniem, tylko serią arbitralnych decyzji, przeprowadzonych w języku bardzo nieprecyzyjnym i w dodatku decyzji czasem niekonsekwentnych. Zarazem ten daleko posunięty brak teoretycznej precyzji, niedbałe i nieprecyzyjne używanie pojęć i ich definicji, właściwie brak poprawnych uzasadnień współwystępuje z dużymi obietnicami i nieuzasadnionym przekonaniem o racji, a czasem nawet swoistej wyższości własnego stanowiska nad (może nawet wszystkimi) innymi (np. uwagi o jedynie cząstkowych definicjach tworzonych przez różnych naukowców na s. 283 w artykule ARP-2014).

II. WĄTPLIWOŚCI SZCZEGÓŁOWE DOTYCZĄCE PROPONOWANEGO MODELU

Wczesne artykuły przygotowujące model

Na zgłoszony cykl habilitacyjny składają się teksty omawiające model oraz wczesne teksty przygotowujące kategorie wykorzystane w modelu, z czego dwa to teksty przeglądowe teoretyczne (PR-2004 i PR-2008), a jeden to artykuł empiryczny (JP-2006).

Tekst PR-2004 poświęcony jest relacji duchowości z religijnością. Artykuł głównie referuje poglądy innych badaczy, a wkładem Autorki jest ich klasyfikacja i uporządkowanie. Zarysowanie czterech możliwych relacji między tymi pojęciami, wraz ze wskazaniem przedstawicieli każdego rozwiązania, jest jednym z lepszym fragmentów przedstawionego dorobku. Zarazem jednak wyróżnienie światopoglądowego trendu badawczego duchowości jest nieoczywiste – może ciekawe i sensowne, ale niestety niezbyt uzasadnione. Już w tym tekście pojawia się zatem jedna ze skaz, obecna w wielu innych tekstach – brak jasności, jakie zjawiska psychologiczne według jakiego kryterium włączane są do zbioru, określanego mianem duchowości. Dodatkowo podział na podnurty w ramach światopoglądowego trendu badawczego jest zupełnie nieprzekonujący i nieuzasadniony. Nurt ogólnospołeczny definiuje Autorka na s. 23-24 w bardzo podobnych terminach jak nurt indywidualny na s. 24-25.

Artykuł JP-2006 opisuje bardzo dobre badanie empiryczne. Jest to nie tylko najlepszy artykuł z całego cyklu, ale bez wątpienia artykuł po prostu świetny według każdego kryterium. Problem jednak polega na tym, że Habilitantka jest drugim Autorem, a z deklaracji pierwszego Autora wynika, że to on pełnił niekwestionowaną wiodącą rolę w powstaniu artykułu: niektóre elementy powstały we współpracy obu Autorów, a niektóre były dziełem wyłącznie pierwszego Autora (Sauciera).

Artykuł PR-2008 jest prezentacją koncepcji dążeń duchowych Emmonsa. Jest to zatem tekst raczej wtórny i dydaktyczny niż ściśle naukowy, ponieważ raczej przybliża tę koncepcję polskiemu czytelnikowi, niż ją w jakiś twórczy sposób interpretuje.

Ogólne problemy z modelem Potrójnej Natury Duchowości

Pozostałe teksty prezentują własny model duchowości, zaproponowany przez Habilitantkę jako model syntetyzujący różne ujęcia. To – podobnie jak dobór tematyki – już na

wstępie zwiększa szanse oceny pozytywnej. W psychologii współczesnej jest wiele drobnych doniesień empirycznych, które często niezbyt układają się w teoretycznie spójny obraz, zatem model teoretyczny danego zjawiska, który w dodatku integruje różne perspektywy – jest bez wątpienia wart poszukiwania i warto nad nim pracować. Niestety model zaproponowany przez Habilitantkę jest modelem bardzo słabej jakości, obarczonym wieloma fundamentalnymi słabościami i błędami. Chciałbym wyraźnie podkreślić, że nie chodzi tylko o to, że model sobie z czymś nie radzi lub dokonuje jakichś uproszczeń, bo to są standardowe charakterystyki każdego modelu. Słabość modelu zaproponowanego przez Habilitantkę jest innego rodzaju i bardziej fundamentalna. Jest to słabość teoretyczna, połączona z bardzo dużym brakiem precyzji używanych pojęć i języka, co pokazałem powyżej jako charakterystyczny rys sposobu uprawiania nauki zaprezentowany przez Habilitantkę. Należy zarazem dodać, że jest to język skądinąd ładny, sprawny i potoczysty, dzięki czemu często maskuje brak precyzji i słabość koncepcyjną.

Autorka w swoim modelu proponuje rozważanie duchowości z trzech perspektyw: jako schemat poznawczy, jako wymiar osobowości oraz jako postawa wobec życia. Jak pisze Autorka, kategorie te uporządkowane są wg szerokości znaczenia, ale zupełnie nie wiadomo, jakie jest w zasadzie kryterium wyodrębniania oraz porządkowania tych perspektyw. Jeśli jeszcze schemat poznawczy jakiegoś obiektu można uznać za kategorię węższą niż postawa, to wprowadzenie między nimi wymiaru osobowości jest niejasne i wprowadza teoretyczną niespójność. Najogólniej rzecz biorąc – schemat poznawczy i postawę w stosunku do jakiegoś obiektu można mieć lub nie mieć, ale nie można mieć lub nie mieć wymiaru osobowości, zwłaszcza w rozumieniu analogicznym do Wielkiej Piątki, a właśnie na kontekst Wielkiej Piątki wiele razy powołuje się Autorka. Można jedynie mieć nasilenie danej cechy opisywane na danym wymiarze, który z definicji służy do opisania każdego człowieka.

Tezy modelu otaczane są zwykle pseudouzasadnieniami, po których pojawiają się coraz mocniejsze wnioski. Oto np. W ARP-2014 po podaniu definicji duchowości jako *fulfilment*, pojawia się teza: *Spirituality is an attitude to life, based on the sixth dimension of personality and originating from human cognitive structures* (s. 294, ARP-2014). Po pierwsze, wprowadzona jest tu jako kategoria definiująca *postawa*, która nie wiadomo jak się łączy z inną kategorią definiującą (*spełnianie siebie*, podaną stronę wcześniej). Po drugie, szósty wymiar osobowości w żaden sposób nie został dowiedziony, co przedstawię poniżej. Po trzecie wreszcie – wywiedzenie duchowości ze struktury poznawczej jest krokiem bardzo redukcyjnym. Są przecież możliwe ujęcia duchowości lokujące ją w systemie niepoznawczym. Poznawczość ujęcia jest wskazana już w tytule artykułu (który to tytuł nawiasem mówiąc jest inny w artykule, a inny w Autoreferacie), ale w związku z tym zapowiedzi syntezy brzmią jeszcze bardziej gołosłownie.

Opis modelu zawiera tezy o działaniu, funkcjonowaniu mechanizmów (np. s. 296, ARP-2014), ale są one na tak dużym poziomie ogólności, że trudno sobie wyobrazić jakąkolwiek ich weryfikację/falsyfikację. W żadnym tekście nie znalazłem rzeczywistych jednoznacznych predykcji empirycznych, sformułowanych jako wynikających z modelu, które byłyby nie tylko nowe czy ciekawe, ale w ogóle testowalne empirycznie w sensie sformułowania jednoznacznego warunku, jaki wynik świadczyłby o potwierdzeniu, a jaki o odrzuceniu konkretnej predykcji czy całego modelu. Badania empiryczne zostały omówione w trzech tekstach (RP-2012, RP-2013 oraz JRH-2016). Badań tych jest bardzo mało (w zasadzie tylko dwa, nie licząc badań nad walidacją narzędzia) oraz – niestety – są to badania wzbudzające liczne i poważne wątpliwości.

Błędny schemat badań weryfikujących model w artykułach RP-2012 i RP-2013

Artykuł RP-2012 prezentowany jest jako empiryczna weryfikacja fragmentu modelu. Niestety jest to weryfikacja przeprowadzona niepoprawnie. Autorka zdefiniowała duchowość jako postawę, a następnie zapytała w badaniu empirycznym 200 studentów, czym jest duchowość (w ogólnym rozumieniu, dla badanych oraz czym są duchowe dążenia). Artykuł poświęcony jest badaniom empirycznym, które w zamiarze Autorki mają zweryfikować – uwaga – tę definicję! Jest to podejście w punkcie wyjścia błędne, które nie może doprowadzić do sensownych wyników. Badanie empiryczne może służyć weryfikacji hipotezy, ale nie definicji! Tak zaplanowane badanie nie jest niczym więcej niż badaniem luźnych skojarzeń z pojęciem duchowości, jakie przejawiają studenci, co nie ma żadnego związku z duchowością, jako proponowanym konstruktem w psychologii. W efekcie uzyskano materiał jakościowy, nawet dość porządnie zanalizowany przez Autorkę i na swój sposób ciekawy, ale zupełnie niezależny wobec pytania o sensowność definicji duchowości i zasadność proponowanego modelu.

Błędy schematu badawczego zastosowanego w artykule RP-2012 są dziedziczone przez kolejny artykuł – RP-2013. Zapowiedź fiaska jest już w RP-2012, gdzie pojawia się takie oto sformułowanie dalszych perspektyw badawczych: *Uzyskany materiał posłuży do budowy kwestionariusza badającego treść duchowości podmiotu w celu podjęcia próby odpowiedzi na kolejne pytanie: „Czy duchowość stanowi wymiar osobowości?"* (s. 93 w RP-2012). Niestety, uzyskany materiał nie może posłużyć do budowy kwestionariusza treści duchowości podmiotu, a co najwyżej skojarzeń studentów ze słowem duchowość, a to z kolei ma się nijak do pytania o duchowość jako wymiar osobowości. Kolejny raz zatem powtarza się ogromna dysproporcja między obietnicami i zamierzeniami a ich realizacją. Poprzednie dotyczyły sfery teoretycznej, a tutaj wskazana – sfery empirycznej.

Niezależnie od fundamentalnych wątpliwości teoretycznych, również psychometryczne aspekty w artykule RP-2013 budzą poważne wątpliwości. Po pierwsze, dziwi używanie określenia *wiązki* w konfirmacyjnej analizie czynnikowej. Czy Autorzy mają na myśli czynniki-zmienne latentne, czy może parcele? Domyślam się, że czynniki latentne. Po drugie wyniki w tabeli 1 wyglądają zupełnie zdumiewająco w zestawieniu z informacjami znad tabeli – model z nieskorelowanymi czynnikami miałby być lepiej dopasowany niż model ze skorelowanymi, mimo (uwaga!) bardzo dużych korelacji raportowanych tuż przed tabelą (np. 0,72 dla wiązek (czynników?) 2 i 3. Po trzecie tak wysokie korelacje każą postawić pytanie o sensowność wyróżnienia tych czynników, a już na pewno każą przetestować alternatywny model z czynnikiem łączącym itemy, które w pierwotnym modelu budowały dwa czynniki, tak bardzo wysoko skorelowane (w niektórych grupach aż 0,84! - por. s. 500). Po czwarte, tożsamość struktury była oceniana „na oko" poprzez porównanie korelacji, podczas gdy są specjalne, powszechnie stosowane statystyki do tego celu w paradygmacie równoważności pomiaru testowanej w ramach wielogrupowej konfirmacyjnej analizy czynnikowej.

Problemy z artykułem JRH-2016

Badanie omówione w artykule JRH-2016 mogłoby być uznane za empiryczny test modelu, ale niestety nie może, ponieważ nie jest jasna relacja głównego modelu (zaprezentowanego w ARP-2014) do modelu B-S-R (*Beliefs-Spirituality-Religiuosness*), zaprezentowanego w omawianym artykule. W szczególności modele testowane w artykule JRH-2016 wyjaśniają religijność, nie duchowość, w związku z tym niezbyt uprawnione są konkluzje ze s. 14, że badania są powiązane z wcześniejszymi badaniami Autorki nad naturą duchowości.

Modele testowane w JRH-2016 są dość nieprzekonująco uzasadnione na poziomie teoretycznym, a na poziomie empirycznym, po przyjęciu takich a nie innych operacjonalizacji, dziwność modeli jeszcze wzrasta. Oto bowiem okazuje się, że przekonanie o siłach rządzących światem ma być podstawą/przyczyną różnych wymiarów duchowości, a te z kolei prowadzą do różnych aspektów religijności. Biorąc pod uwagę ambicje modelu z ARP-2014 i zapowiedzi syntetyzującego i całościowego ujęcia duchowości, otrzymujemy skrajnie redukcyjne ujęcie duchowości jako mediatora między jednak dość przypadkowo wybranymi przekonaniami a dość przypadkowo wybranymi aspektami religijności.

Dodatkowo, w modelu zaprezentowanym na rysunku 4 w tekście JRH-2016 uwzględnione są wszystkie ścieżki między konstruktami, więc jest to model dość eksploracyjny, który w zasadzie gwarantuje uzyskanie *jakichś* wyników. Można sensownie uzasadnić szereg innych układów między wyróżnionymi elementami, ale w artykule pojawia się jedynie informacja, że testowano model z zamienioną pozycją przekonań i duchowości, który przyniósł wyniki określone jako *relationship was unsatisfactory* (s. 12), co niestety niewiele mówi, a w szczególności nie wiadomo, czy model był niedopasowany, czy były problemy z estymacją modelu czy też współczynniki ścieżkowe były niesatysfakcjonujące. Przede wszystkim jednak równie uzasadnione mogłyby być modele bez mediacji, w których dana zmienna wyjaśniana (w tym modelu aspekty religijności) jest wyjaśniana przez równolegle usytuowane zmienne wyjaśniające (w tym wypadku przekonania i aspekty duchowości). Uwaga powyższa jest o tyle ważna, że w zasadzie w interpretacji modelu (s. 12-13) mechanizm mediacyjny na poważnie nie został uwzględniony i zinterpretowany.

Słabości analizy duchowości w kategoriach wymiaru osobowości

Traktowanie duchowości jako (szóstego) wymiaru osobowości przewija się w wielu tekstach dr Katarzyny Skrzypińskiej. Niestety, te rozważania zawierają wiele niejasności, nieporozumień i czasem błędów.

Autorka za argument na rzecz owego szóstego wymiaru uznaje czasem korelacje duchowości z Wielką Piątką, a czasem ich brak. Z jednej strony Habilitantka systematycznie raportuje korelacje różnych miar duchowości z Wielką Piątką, interpretując to w ten sposób, że występują systematyczne zależności (np. w RP-2008). Kłopot polega jednak na tym, że takie zależności w żaden sposób nie mogą doprowadzić do konkluzji o szóstym czynniku. Autorka przytacza tu cudze wyniki, ale wkomponowuje je we własną narrację, zatem bierze za nie odpowiedzialność. Np. w tekście ARP-2014 (s. 289) podsumowane są korelacje różnych wymiarów duchowości z cechami Wielkiej Piątki, a następnie pojawia się wnioskowanie, że korelacje te świadczą o *conceptual relatedness* wymiarów Wielkiej Piątki z duchowością i konkluzja, że Wielka Piątka jest niekompletna, bo brakuje w niej domeny duchowości (Habilitantka przedstawia to jako wnioskowanie MacDonalda, ale się z nim zgadza). Rozumowanie jest błędne, ponieważ wymiary Wielkiej Piątki są w teorii ortogonalne, zatem systematyczne korelacje jakiegoś konstruktu z nimi nie mogą być argumentem na rzecz tezy o brakującym wymiarze.

Z drugiej strony bywa też i tak, że brak korelacji jest uznawany za argument na rzecz szóstego wymiaru (np. w RP-2012). To jest już argument co do zasady bardziej sensowny, ale przyjęcie, że jakiś wynik kwestionariuszowy, nieskorelowany z Wielką Piątką, sugeruje istnienie szóstego czynnika jest ogromnym uproszczeniem. Brak korelacji rzeczywiście mógłby być takim argumentem, ale tylko wtedy, jeśli wprowadzone zmienne byłyby z tego samego

poziomu (tak jak to się dzieje w rzeczywistych badaniach leksykalnych), ale to, że one są z tego samego poziomu, najpierw trzeba byłoby dowieść.

Okazuje się zatem, że zarówno korelacje z Wielką Piątką, jak i ich brak są równie dobrym argumentem na rzecz szóstego wymiaru, co jest kolejnym przykładem pseudouzsadanień stosowanych przez Autorkę, których w tekstach jest bardzo dużo.

Jeśli już zastanawiać się nad wkomponowaniem duchowości w Wielko-Piątkową tradycję badań nad osobowością, to należałoby to zrobić w Pięcioczynnikowej Teorii Osobowości, a nie w modelu Wielkiej Piątki. Dla przypomnienia – Wielka Piątka to po prostu katalog pięciu wymiarów osobowości, a Pięcioczynnikowa Teoria Osobowości to system, w którym Wielka Piątka jest ulokowana w ramach podstawowych dyspozycji, ale w całym modelu wyróżnia się jeszcze charakterystyczne przystosowania, historię życia, wpływy biologii i kultury itd. W tekstach poświęconych osobowości (zwłaszcza RP-2008) lub we fragmentach poświęconych osobowości w innych tekstach (zwłaszcza ARP-2014 czy RP-2013) uderzające jest pozostawanie na poziomie bardzo powierzchownej analizy Wielkiej Piątki, bez próby uwzględnienia tego, co jest naturalnym kontekstem Wielkiej Piątki, czyli Pięcioczynnikowej Teorii Osobowości. Pięcioczynnikowa Teoria Osobowości pojawia się natomiast w artykule spoza cyklu (*Ścieżka zawodowa w relacji do osobowości i duchowości człowieka*, opublikowanym w *Psychologii Rozwojowej* w 2015). Na graficznym przedstawieniu modelu McCrae i Costy do pięciu podstawowych tendencji została dopisana duchowość jako już coś oczywistego. A zarazem cały artykuł dotyczy osobowości i duchowości, co jest sprzeczne z tą decyzją (podobnie sprzecznie brzmiałoby określenie np. „osobowość i ekstrawersja").

Z kolei, jeśli już zastanawiać się nad tym, czy w Wielkiej Piątce nie brakuje jakiegoś wymiaru, to oczywistą współczesną odpowiedzią na to pytanie jest model HEXACO, który wyrasta ze współczesnych badań leksykalnych i uzupełnia katalog Wielkiej Piątki o – ogólnie

rzecz ujmując – wymiar moralnościowy. O badaniach leksykalnych Habilitantka czasem wspomina, jednak modelu HEXACO nigdy nie uwzględnia i nie rozważa. Nie uważam, że to model lepszy niż Wielka Piątka (porównanie tych modeli to osobny, skomplikowany problem), ale trudno sobie w ogóle wyobrazić rozważania, że jakiś konstrukt jest kandydatem na uzupełnienie Wielkiej Piątki bez mówienia o HEXACO, które dzisiaj jest najpoważniejszym a być może jedynym rozwiązaniem poszerzającym Wielką Piątkę.

Habilitantka wprowadza zaskakujące i nieuzasadnione rozróżnienia na treściowe i formalne wymiary osobowości (RP-2008). Duchowość ma być bowiem według Autorki szóstym wymiarem, obok Wielkiej Piątki, a zarazem wymiarem treściowym, podczas gdy Wielka Piątka to wymiary formalne. W dodatku *wymiary zawierające cechy osobowości o charakterze formalnym mogą mieć wpływ na treści powstające w obrębie wymiaru „duchowość"* (s. 54-55). Tezy te zawierają cały szereg dziwnych i błędnych założeń. Po pierwsze określenie *wymiary zawierające cechy* w tym znaczeniu nie ma sensu, ponieważ wymiar to cecha, ewentualnie cechę można zmierzyć na wymiarze, ale wymiar nie zawiera cechy w żadnym używanym w psychologii rozumieniu pojęcia wymiar. Po drugie, jeśli poważnie mówić o szóstym wymiarze, to musi on być koncepcyjnie tej samej natury, co pozostałe, bo inaczej nie można go numerować jako szósty. Po trzecie, niezbyt wiadomo na co mają mieć wpływ pierwotne pięć wymiarów, czyli innymi słowy, jaka jest relacja pojęciowa między *treściami duchowości* a *duchowością*. Po czwarte, mówienie o wpływie cech osobowości we współczesnej psychologii wymaga bardzo dobrych argumentów empirycznych, które by uzasadniały używanie kategorii wpływu. Niestety w przedłożonych tekstach takich argumentów nie ma.

Podsumowanie

Niestety przedstawiony cykl habilitacyjny jest robotą naukową słabej jakości, która doprowadziła do wygenerowania modelu, obarczonego fundamentalnymi słabościami teoretycznymi, który w zasadzie nie generuje żadnych empirycznych predykcji, a nieliczne badania, które zostały w ramach modelu przeprowadzone, były albo źle wywiedzione z modelu albo usytuowane obok niego. W związku z powyższym główne osiągnięcie habilitacyjne oceniam negatywnie.

3. ZESTAWIENIE I RECENZJA POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH

według *Rozporządzenia MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* z dn. 1 września 2011 r.
(zwanego dalej *Rozporządzeniem MNiSW*)

3.1 ZESTAWIENIE POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH

Zestawienie zostało przegotowane zgodnie z Kryteriami oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych wg § 3 i 4 *Rozporządzenia MNiSW*.

(1) Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports* (JCR) lub na liście *European Reference Index for the Humanities* (ERIH)
(§ 3.2. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest autorką lub współautorką 6 artykułów w czasopismach z listy JCR (*Impact Factor* zawiera się w przedziale od 0,472 do 2,876).

(2) Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy
(§ 4.1. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest autorką lub współautorką 6 artykułów w czasopismach z listy B MNiSW.

(3) Autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych
(§ 4.2. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest autorką lub współautorką 9 artykułów w pracach zbiorowych.

(4) Sumaryczny *impact factor* publikacji naukowych według listy *Journal Citation Reports* (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania
(§ 4.3. *Rozporządzenia MNiSW*)

Sumaryczny *Impact Factor* publikacji dr Katarzyny Skrzypińskiej wynosi 9,472.

(5) Liczba cytowań publikacji według bazy *Web of Science* (WoS)
(§ 4.4. *Rozporządzenia MNiSW*)

Liczba cytowań dr Katarzyny Skrzypińskiej (na dzień składania dokumentacji) wg WoS wynosiła 84, a według Publish or Perish 330. Ogromna większość cytowań to cytowania artykułu JP-2006.

(6) Indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy *Web of Science* (WoS)
(§ 4.5. *Rozporządzenia MNiSW*)

Indeks *h* dr Katarzyny Skrzypińskiej wynosi wg WoS = 2, a wg Publish or Perish 7.

(7) Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach
(§ 4.6. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska:

- kierowała jednym projektem, finansowanym przez Komitet Badań Naukowych,
- wymieniła kilkanaście projektów, których była kierownikiem lub partnerem. Były to w ogromnej większości projekty uczelniane lub projekty niesformalizowane i niefinansowane przez zewnętrzne instytucje w procedurze grantowej dla dr Katarzyny Skrzypińskiej.

(8) Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną
(§ 4.7. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska otrzymała międzynarodową nagrodę *Jack Shand International Travel Award* na konferencji Society for the Scientific Study on Religion.

(9) Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych
(§ 4.8. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska wygłosiła:

- 17 referatów na konferencjach międzynarodowych,
- 18 referatów na konferencjach krajowych

oraz zaprezentowała 6 plakatów na konferencjach międzynarodowych.

3.2 RECENZJA POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ NAUKOWO-BADAWCZYCH

Dr Katarzyna Skrzypińska wykazała szereg projektów, w tym w międzynarodowej współpracy. Zastanawiający jest jednak - poza jednym grantem KBN – brak grantów z instytucji finansujących badania (w tym np. Narodowego Centrum Nauki).

Pozostały dorobek podzieliłbym na trzy grupy, z których każdą kolejną oceniam coraz wyżej.

1) Dorobek pozostały kontynuujący tematykę głównego nurtu habilitacyjnego. Jego zaletą jest spójność tematyczna i systematyczne rozwijanie modelu. Niestety jego podstawową wadą jest obarczenie fundamentalnymi słabościami modelu, omówionymi

powyżej. Dodatkowe teksty nie przezwyciężają żadnego z problemów modelu, omówionych powyżej, a jedynie je powtarzają i multiplikują. Przykładem może być tekst *Duchowa tożsamość, czyli poszukiwanie siebie ponad przestrzenią i czasem – ujęcie według modelu Potrójnej Natury Duchowości*. Powtórzonych jest w nim wiele tez, nieuzasadnionych lub błędnych, a następnie podjęta zostaje próba próba połączenia z kategorią tożsamości duchowej, która również jest opisywana w bardzo nieprecyzyjny sposób. Oto z jednej strony pojawia się definicja tożsamości duchowej jako opisu własnej duchowej identyfikacji, połączonej z oceną jej wartości (s. 35), a za chwilę teza: *Potencjalnie każdy z nas posiada duchową tożsamość, ale nie każdy sobie ją uświadamia* (s. 35). Relacje między duchowością, tożsamością duchową a świadomością są zupełnie niejasne i niekonsekwentne w różnych miejscach tekstu.

2) Teksty nie poświęcone wprost modelowi. Testy te są różnej jakości i tematyki, przeglądowe teoretyczne oraz empiryczne, będące też kontynuacją pracy doktorskiej, jak np. książka *Pogląd na świat a poczucie sensu i zadowolenie z życia*. Są to teksty, które oceniam zasadniczo pozytywnie. Znajdują się w nich miejsca słabsze, ale również dobre, choć w warstwie empirycznej są to zwykle proste badania kwestionariuszowo-korelacyjne. Czasem znajdują się badania i interpretacje dla danego tekstu uzasadnione, choć wyglądające zaskakująco z perspektywy modelu. Przykładem może być jeden z najnowszych tekstów (2017), opublikowany w *Health Psychology Reports* (*Personality, spirituality and their relations to well-being of variuos specialities*). Wprawdzie podstawą tych badań nie jest model duchowości, proponowany przez dr Katarzynę Skrzypińską, ale dziwi analiza regresji, w której duchowość jest wyjaśniana cechami Wielkiej Piątki, skoro w całym dorobku Habilitantki formułowana jest coraz mocniej teza, że jest to szósty wymiar osobowości.

3) Dorobek będący efektem współpracy międzynarodowej. W tej grupie jest wprawdzie tylko jeden tekst, opublikowany w *Journal of Cross-Cultural Psychology*, ale za to tekst bardzo dobry, lokujące się na światowym bardzo dobrym poziomie. Dr Katarzyna Skrzypińska jest tam jednym z kilkudziesięciu autorów, więc wkład zapewne nie był duży (jest na dwudziestej pozycji), co nie zmienia pozytywnej oceny – zarówno tekstu, jak i współpracy międzynarodowej, bycia w tak doborowym towarzystwie.

4. ZESTAWIENIE I RECENZJA DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ I POZOSTAŁEJ

Według *Rozporządzenia MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* z dn. 1 września 2011 r. (zwanego dalej *Rozporządzeniem MNiSW*)

4.1 ZESTAWIENIE DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNE I POZOSTAŁEJ

Zestawienie zostało przegotowane zgodnie z Kryteriami oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych wg § 5 *Rozporządzenia MNiSW*.

(10) Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych
(§ 5.1. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska wskazała szereg niesformalizowanych projektów, będących raczej współpracą niż projektami w ścisłym sensie (por. Kryterium 7).

(11) Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji
(§ 5.2. *Rozporządzenia MNiSW*)

Udział w konferencjach został uwzględniony w Kryterium 9.

Ponadto dr Katarzyna Skrzypińska była organizatorem lub aktywnym członkiem komitetów organizacyjnych i naukowych aż 16 konferencji (polskich i międzynarodowych).

(12) Otrzymane nagrody i wyróżnienia
(§ 5.3. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska otrzymała:

- odznaczenia państwowe (Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Medal Brązowy za Długoletnią Służbę);
- nagrody uczelniane (Nagrody Rektora I i II stopnia oraz Nagrodę za 20-letni staż pracy).

(13) Udział w konsorcjach i sieciach badawczych
(§ 5.4. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska była uczestnikiem niesformalizowanej współpracy międzynarodowej.

(14) Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami
(§ 5.5. *Rozporządzenia MNiSW*)

Wymienione w Kryterium 7.

(15) Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism
(§ 5.6. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest redaktorem naczelnym newslettera Polskiego Towarzystwa Psychologii Religii i Duchowości oraz międzynarodowego czasopisma *Religions* (bez *Impact Factor*).

Dr Katarzyna Skrzypińska deklaruje również, że jest członkiem Editorial Board w *Research in the Social Scientific Study of Religion*. W przedłożonej dokumentacji jest mail od redaktora z taką ofertą. Na stronie www Uniwersytetu Gdańskiego jest informacja o tym, że dr Katarzyna Skrzypińska została członkiem Editorial Board, ale niestety na stronie *Research in the Social Scientific Study of Religion* nie znalazłem takiej informacji.

(16) Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych
(§ 5.7. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest członkiem międzynarodowych towarzystw naukowych zajmujących się psychologią religii i duchowości. Jest również inicjatorką i założycielką Polskiego Towarzystwa Psychologii Religii i Duchowości, a także aktywnym członkiem Zarządu Polskiego Towarzystwa Psychologii Religii i Duchowości.

(17) Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki
(§ 5.8. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska prowadziła:

- wiele różnorodnych zajęć dla studentów na Uniwersytecie Gdańskim (ćwiczenia, wykłady, seminaria oraz seminaria magisterskie) w jęz. polskim i angielskim;
- wiele szkoleń i wykładów otwartych popularyzujących naukę lub specjalistycznych, dla określonych grup odbiorców.

Działalność dydaktyczna i popularyzatorska dr Katarzyny Skrzypińskiej jest bardzo bogata i różnorodna.

(18) Opieka naukowa nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji
(§ 5.9. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska była promotorką 37 prac magisterskich.

(19) Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich
(§ 5.10. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska jest promotorem pomocniczym jednej pracy doktorskiej (tytuł: *Psychospołeczne predyktory satysfakcji z życia Polaków, którzy żyją w Irlandii*).

(20) Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich
(§ 5.11. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska odbyła staże naukowe w Indiana University South Bend w USA oraz w Glyndwr University w Wielkiej Brytanii.

(21) Wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców
(§ 5.12. *Rozporządzenia MNiSW*)

Brak.

(22) Udział w zespołach eksperckich i konkursowych
(§ 5.13. *Rozporządzenia MNiSW*)

Brak.

(23) Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych
(§ 5.14. *Rozporządzenia MNiSW*)

Dr Katarzyna Skrzypińska recenzowała artykuły do czasopism polskich i międzynarodowych (w tym również do czasopism z *Impact Factor*: *Psychology of Religion and Spirituality*; *Women's Studies International Forum*).

4.2 RECENZJA DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNE I POZOSTAŁEJ

Działalność dydaktyczna, organizacyjna i pozostała dr Katarzyny Skrzypińskiej jest bardzo duża. W zakresie działalności dydaktycznej, Habilitantka prowadziła różnorodne zajęcia – od kursowych przez specjalistyczne, aż do seminarium magisterskiego oraz opieki nad doktoratem w charakterze promotora pomocniczego.

Dr Katarzyna Skrzypińska wykazuje się również intensywną współpracą międzynarodową oraz organizacyjną. Pełni organizacyjnie istotną rolę w środowisku polskich psychologów zajmujących się psychologią religii i duchowości; była organizatorką lub współorganizatorką licznych konferencji polskich i międzynarodowych. Zakres i jakość tej współpracy są ponadstandardowe. Niestety, ta aktywność nie przełożyła się na jakość efektów pracy naukowej, w szczególności jakość głównego osiągniecia habilitacyjnego, co jest fenomenem zastanawiającym. Habilitantka wykazała się umiejętnością i konsekwencją w systematycznej pracy, również marketingowej, nad własną karierą. To jest skądinąd cenna zaleta, zwłaszcza w środowisku polskich psychologów, naukowców, którzy często nie potrafią lub nie chcą promować własnych osiągnieć. Niestety główny produkt, czyli zgłoszone osiągnięcie naukowe jest słabej jakości, choć dobrze opakowane i połączone z aktywnym uczestniczeniem w życiu naukowym: konferencjami, wykładami, spotkaniami, stowarzyszeniami itd. Tą podstawową skazą (słabość głównego produktu) dotknięta jest cała działalność dotycząca organizacji życia naukowego i popularyzacji tematyki w duchowości w środowisku naukowym i poza nim. Rozmach tej działalności jest imponujący, ale rzeczywiste naukowe korzyści byłyby większe i naprawdę ważne, gdyby przedmiot był wysokiej jakości naukowej, gdyby analiza duchowości była przeprowadzona precyzyjnie na poziomie teoretycznym, a tak niestety nie jest, co szczegółowo wykazałem w analizie głównego osiągnięcia habilitacyjnego.

Można mieć nadzieję że dalsza aktywność również w środowisku międzynarodowym dostarczy dr Katarzynie Skrzypińskiej sygnały, które wykorzysta w doskonaleniu warsztatu naukowego.

Działalność organizacyjną, dydaktyczną i pozostałą oceniam bez najmniejszych wątpliwości jako pozytywną.

5. OCENA I KONKLUZJA

Na podstawie przeprowadzonej powyżej analizy, doceniając dużą aktywność dr Katarzyny Skrzypińskiej, ale zarazem uwzględniając wszystkie aspekty dorobku, a zwłaszcza analizę i ocenę głównego osiągnięcia habilitacyjnego, z przykrością muszę sformułować wniosek, że dorobek dr Katarzyny Skrzypińskiej, uzyskany po otrzymaniu stopnia naukowego doktora, oceniony na podstawie kryteriów zawartych w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego* z dnia 1 września 2011 r., w odniesieniu do obszaru nauk społecznych, oraz osiągnięcie naukowe, wskazane przez Habilitantkę zgodnie z art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z 14 marca 2003 z późniejszymi zmianami **nie stanowi znacznego wkładu w rozwój psychologii**.

Tym samym stwierdzam, że przedstawiony do recenzji dorobek naukowy dr Katarzyny Skrzypińskiej **nie spełnia wymogów stawianych Habilitantom**.

Jan Ciecuch

Warszawa, 30.06.17